

Arbete – en rättighet

En undersökning gjord av projektet
DRW, Disabled Refugees Welcome

Lättläst

RÄTTEN TILL ARBETE OCH
ÖMSESIDIG INTEGRATION

ALLMÄNNA
ARVSFONDEN

© Rätten till arbete och ömsesidig integration

Disabled Refugees Welcome och Independent Living Institute
(org. nr: 802017-5090)

ISBN 978-91-527-8710-6

Text: Tiina Nummi Södergren

Lättläst text: Moa Candil

Layout: Susanne Berg

Innehåll

Inledning	1
Historiskt och i dag	2
Vilka rättigheter har du?	4
Rättigheterna i artikel 27	5
1. Rätten att arbeta	6
2. Rätt till lika lön	7
3. Rätten till en fackförening	8
4. Rätten att få hjälp	9
5. Rätten att starta företag	10
6. Rätt till anpassning	11
7. Rätten att skaffa erfarenhet	12
Exempel	13
Exempel 1: Krångliga Sverige	14
Exempel 2: Hjälp i vardagen	16
Exempel 3: SFI för alla	18
Exempel 4: Viktiga kontakter	19
Sverige i världen	21
Dom globala målen	22
Nya regler och lagar	23
Slutord	24

Inledning

Att arbeta är en rättighet.
Dom flesta människor vill arbeta
och tjäna egna pengar.

För den som är ny i Sverige
kan det vara svårt att få ett jobb.
Det är extra svårt om du
har en funktionsnedsättning.

Samtidigt har Sverige lovat
att följa reglerna om rättigheter
för personer med funktionsnedsättning.

Arbete är en av rättigheterna.
Vi har undersökt vad Sverige gör
för att ge folk den rättigheten.

Historiskt och i dag

Människor med funktionsnedsättning
har rätt att arbeta
precis som alla andra.
Den idén har funnits i Sverige länge.

Förut tänkte många att det var bäst
om funktionsnedsatta jobbade
för sig själva.
Dom skulle skyddas från
den vanliga arbetsmarknaden.

I dag tycker dom flesta
att det är bättre
om personer med funktionsnedsättning
kan ha vanliga jobb
och vara del av samhället.

Men för att det ska fungera
måste utbildningar och jobb anpassas
så att dom fungerar för alla.
Så är det inte ännu.

Det är fortfarande svårt
för personer med funktionsnedsättning
att få ett jobb.
Ungefär hälften är arbetslösa.

Det finns hjälp att få.
Arbetsförmedlingen ska hjälpa
personer med funktionsnedsättning
att hitta jobb.

Men du som är ny i Sverige
måste först ha tillstånd att stanna här.
Först då har du rätt till hjälpen.

Vilka rättigheter har du?

Förenta nationerna, FN,
har gjort en lista med rättigheter
för personer med funktionsnedsättning.
Sverige har lovat att följa dom.

I artikel 27 står det om rätten till arbete.
Vi har undersökt vad Sverige gör
för att ge folk den rättigheten.
Det finns flera saker som kan bli bättre.

Vi börjar med att studera
rättigheterna som står i listan från FN.

Sedan kommer några exempel
på hur det är att vara ny i Sverige
och ha en funktionsnedsättning.

Rättigheterna i artikel 27

Här beskriver vi några av rättigheterna i artikel 27 – rätten till arbete.

1. Rätten att arbeta

Personer med funktionsnedsättning har rätt att arbeta.
Dom har lika stor rätt till arbete som alla andra.

Så står det i listan med rättigheter.
Men problemen börjar ofta redan när vi söker jobb.

Många är rädda för att anställa någon som är annorlunda.
Dom väljer hellre någon som liknar dom själva.

Därför kan det vara svårt att få ett jobb om du har en funktionsnedsättning eller är ny i Sverige.

Dom flesta får inte jobb genom att svara på en annons.
Dom får jobb genom kontakter.

För den som nyss kommit till Sverige är det ett problem.
Det tar tid att lära känna människor som kan hjälpa dig att få ett jobb.

2. Rätt till lika lön

Personer med funktionsnedsättning ska ha samma villkor på jobbet som alla andra.
Det gäller också lönen.

Men många med funktionsnedsättning arbetar deltid.
Därför har dom ofta väldigt låg lön.
Det gäller särskilt kvinnor och invandrare.

Det är stor risk att invandrare med funktionsnedsättning hamnar i fattigdom.
De har för lite pengar för att leva bra.

3. Rätten till en fackförening

Fackföreningar hjälper arbetare att kräva sina rättigheter, till exempel en bra lön och schysta villkor.

Men om du jobbar på en daglig verksamhet gäller inte det. Det räknas inte som en vanlig arbetsplats. Därför finns inga fackföreningar där.

Den som jobbar på daglig verksamhet har alltså inte samma möjlighet som andra att få hjälp och stöd på jobbet.

4. Rätten att få hjälp

Du har rätt att få hjälp
att hitta ett jobb eller utbildning.
Men det kan vara svårt att veta
var hjälpen finns.

Det är extra svårt för den
som är ny i Sverige
och inte vet hur samhället fungerar.

Förut kunde Arbetsförmedlingen
hjälpa folk mer.
Nu är det svårare att få hjälp av dom.
Det är ett stort problem
för invandrare med funktionsnedsättning.

5. Rätten att starta företag

Många i Sverige arbetar genom ett eget företag. Det ska vara möjligt för personer med funktionsnedsättning också.

Du har rätt att få hjälp om du vill starta ett företag. Du ska också få bidrag för de hjälpmedel du behöver.

Men det är inte säkert att andra typer av stöd på jobbet gäller den som har eget företag.

6. Rätt till anpassning

Arbetsplatser ska anpassas för att passa anställda med funktionsnedsättningar. Det är en rättighet.

Det är Arbetsförmedlingens jobb att prata med arbetsplatsen. Dom ska berätta vilka hjälpmedel och annat stöd du behöver.

Det kan vara svårt att veta vilken hjälp som finns. Det måste bli bättre information om det till människor som är nya i Sverige.

7. Rätten att skaffa erfarenhet

För att få ett jobb måste du ofta ha erfarenhet. Det kan du få genom praktik. Du är du på en arbetsplats för att lära dig jobbet.

Många som har en funktionsnedsättning får börja med praktik på Samhall. Men det är svårt att få ett vanligt jobb efter en praktik på Samhall.

Andra börjar på daglig verksamhet. Men det är samma problem där. Tanken är att du ska kunna gå vidare till ett vanligt jobb. Men det är inte så vanligt.

Fler borde få göra praktik på riktiga arbetsplatser.

Exempel

Här kommer några exempel
på hur det kan vara
för personer med funktionsnedsättning
att komma till Sverige.

Exempel 1: Krångliga Sverige

En person har bott i Sverige i två år.
Personen studerar svenska
och söker jobb.
Hen får hjälp av Arbetsförmedlingen.

På grund av en funktionsnedsättning
klarar personen inte att jobba heltid.
Arbetsförmedlingen vill då ha
ett intyg från en läkare.

Personen går till läkaren
men läkaren vill först ha kontakt
med Arbetsförmedlingen.
Arbetsförmedlingen säger att det är fel.
Först ska läkaren skriva sitt intyg,
sen kan dom prata.

Arbetsförmedlingen skickar
flera brev hem till personen
som hen inte förstår.
Till slut bestämmer Arbetsförmedlingen
att personen inte har rätt till hjälp.

Plötsligt får personen inga pengar
och kan inte betala hyran.
Hen förstår inte vad hen gjort fel.

Vi ordnar ett möte med
Arbetsförmedlingen och en tolk.
Då kan dom äntligen förstå varandra.
Arbetsförmedlingen går med på
att fortsätta hjälpa personen.

Personen hade behövt
mycket mer hjälp för att förstå
hur allt fungerar i Sverige.
Och vad Arbetsförmedlingen ville
att hen skulle göra.

Exempel 2: Hjälp i vardagen

En person berättar:

*– Jag kom hit helt själv.
Jag hade ingen familj med mig
och kände ingen i Sverige.
Jag fick be grannarna om hjälp.*

*Jag hade tur och blev snabbt
placerad i en kommun.
Där kunde jag söka hemtjänst
som hjälpte mig i vardagen.*

Dom flesta som kommer till Sverige
får inte hjälp direkt.
Det kan ta lång tid innan dom får
hjälpmedel, hemtjänst
eller personlig assistans.

Det är ett stort problem.
Det gör att det tar extra lång tid
innan dom kan börja studera svenska
eller söka jobb.

Nu finns ett politiskt förslag
om att bara medborgare i Sverige
ska ha rätt till personlig assistans.
Flyktingar ska inte ha den rättigheten.

Samtidigt måste du ofta ha ett jobb
för att kunna bli medborgare.
Hur blir det för en person
som behöver assistans för att jobba?

Exempel 3: SFI för alla

Flyktingar från Ukraina
har egentligen inte rätt till SFI,
svenska för invandrare.
Men i Härnösand struntade kommunen i det.

Där hade dom kurser i svenskt teckenspråk
för döva personer från Ukraina.
Flera av dom fick sedan jobb i kommunen.

Det är nödvändigt att SFI-kurserna
är tillgängliga för alla.
Språket är mycket viktigt
för att kunna söka arbete.

Det är bra om kommunerna
lär sig av varandra.
Fler kan till exempel göra
som Härnösand.

Exempel 4: Viktiga kontakter

En person berättar:

*– Min släkting arbetade med ekonomi
i många år i vårt hemland.
Hen sökte över 100 jobb i Sverige
men fick inte komma på en enda intervju.*

*Till slut berättade vi det
för en svensk kvinna som är vår vän.
Hon skrev till sina kontakter
och ordnade ett jobb till min släkting
på bara några dagar.*

Det visar hur viktigt det är med kontakter.
Särskilt för oss som är nya i Sverige
och har funktionsnedsättningar.
Många ser oss bara som problem.

Migranter med funktionsnedsättning
har klarat svåra saker
för att ta sig till Sverige.
Dom har sett och lärt sig saker
som kan vara till stor nytta på många jobb.

Det är synd att dom som anställer inte förstår det.

Många har fördomar och vet inte att det finns hjälpmedel och andra typer av stöd att få.

Därför är det viktigt att personen som söker jobb får mycket hjälp.

Det kan handla om att skriva en bra ansökan.

Men också att kunna förklara vilka hjälpmedel du har rätt till.

Sverige i världen

Totalt har 186 länder i världen
lovat att följa rättigheterna
för personer med funktionsnedsättning.

Rättigheterna är översatta
till många språk
och finns att läsa på internet.

Europeiska unionen, EU,
är bra på att använda rättigheterna.
Dom undersöker alltid
hur nya regler och beslut
påverkar rättigheterna
för människor med funktionsnedsättning.

Sverige kan lära sig av EU
och göra på samma sätt.

Dom globala målen

Sverige har också skrivit på dom globala målen.
Det är mål för hur världen ska vara år 2030.

Där står bland annat att år 2030 ska alla människor ha jobb med schysta villkor och lika lön för lika arbete.

Det står tydligt att det också gäller personer med funktionsnedsättning. Och att det är extra viktigt att tänka på kvinnors och invandrares rättigheter.

Målet är jämlikhet och rättvisa. Ingen ska behandlas dåligt på grund av vem du är.

Nya regler och lagar

Just nu kommer många nya lagar som handlar om invandring. Flera partier vill göra det svårare för invandrare i Sverige.

Till exempel behöver du ha jobb för att få stanna länge i Sverige eller ta hit din familj. Därför är rätten till arbete viktigare än någonsin.

Arbete på Samhall räknas inte när det gäller dom nya reglerna. Det har en domstol bestämt. Det samma gäller daglig verksamhet.

Men en advokat har klagat på domstolens beslut. Kanske kan det ändras i framtiden.

Slutord

Arbete är en viktig rättighet.
Om du har arbete har du mer makt
i ditt eget liv.

Sverige måste bli bättre på
att ta emot personer
med funktionsnedsättningar
och hjälpa dem till jobb.

Det är extra viktigt
när politikerna kräver att du ska jobba
för att få stanna i Sverige
och ta del av andra rättigheter.

Om det inte blir lättare för personer
med funktionsnedsättning att få jobb
är dem reglerna diskriminerande.

Det är viktigt att den som är ny i Sverige får veta vilken hjälp den har rätt till och hur arbetsmarknaden fungerar här. Informationen måste bli bättre.

Det behövs också fler undersökningar som visar hur det är för personer med funktionsnedsättning att komma till Sverige.

Det är viktigt att berätta både om det som fungerar bra och det som fungerar dåligt. Då kan kommunerna lära sig av varandra.

Ett stort tack till alla som berättat hur det varit för er!

Om projektet Disabled Refugees Welcome - Rätten till arbete:
<https://disabledrefugeeswelcome.se>

Om Independent Living Institute:
<https://www.independentliving.org>

RÄTTEN TILL ARBETE OCH
ÖMSIDIG INTEGRATION

ALLMÄNNA
ARVSFONDEN